

KÄLLMATERIAL

JAN NILSSON

HEMSKHETER

I HOGDAL, LOMMELAND

OCH TJERNÖ

NÅGRA UTVALDA BROTT BEGÅNGNA MELLAN ÅREN
1850 OCH 1900 I VETTE HÄRAD BOHUSLÄN

6. **MISSHANDEL**
BEGÅNGET: 1890
GÄRNINGSMAN: NILS HANSSON I DYNE

Utdrag ur domboken från Vette Häradsrätt.
Innehåller alla ingående handlingar i aktuellt mål.

Själva protokollsanteckningarna i domboken har vit bakgrund.

Till protokollet bilagda handlingar har grå bakgrund.

Originalhandlingarna kan till vissa delar vara svåra att tyda. Dels kan det bero på bläckfläckar, bortrivet papper eller att inbindningen av domboken gjorts så att ena kanten av en handling blivit "osynlig". Renskrift av texterna har gjorts så långt det är möjligt. Där texten ej kunnat tolkats, har ett frågetecken angetts.

Varje protokoll eller handling inleds med ett id-nr, ex. (v278495.b12480.s2469). Detta nr är ett id som används av företaget Arkiv Digital, när de katalogiserar och lägger ut materialet på internet. Du kan själv, med hjälp av detta id, söka fram aktuellt material på internet, men du måste då prenumerera på tjänsten. En sådan prenumeration kan lösas direkt på Arkiv Digitals hemsida.

Jan Nilsson

v281433.b4220

1889 den 23 September

No 40

Herr Kronofogden, vice Häradshöfdingen S Ljunggren har efter angivelse från pigorna Maria Andersdotter i Dyne och Carolina Edwardsdotter i Wahlbäck instämt landtbrukaren Nils Hansson i Dyne med påstående om ansvar å honom, för det han en natt under sistlidne sommar mot angifvarne föröfvat misshandel, och då målet nu till handläggning uppropas, inställa sig parterne personligen.

Angifvarne medgifver, att de angifvit brottet till åtal, och berätta:

1. Maria Andersdotter: att sdn, som eger två boningshus i Dyne, vid ifrågavarande tillfälle i berusadt tillstånd inställde sig i det ena samt frågade efter sin hustru och dotter. Derutanför ofredade han Olof Svensson i Norr Ytten, med anledning hvaraf Maria Andersdotter blef rädd, gick upp från sin bädd och fann sdns hustru samt sdns piga Amanda Jakobsdotter derute. Hustrun bad Maria Andersdotter begifva sig till sdns andra boningshus, der angifvaren Carolina Edwardsdotter och sdns andra tjenare lågo. Sedan Maria Andersdotter der lagt sig hos Carolina Edwardsdotter i samma säng, inkom sdn dit, fattade Carolina Edwardsdooter om halsen och kastade henne ur sängen på golvet. Derpå fattade han tag i Maria Andersdotter, klämde henne nedanför halsen mot bröstet, ristade henne och kastade henne från sängen ut på golvet samt fattade tag i högra armen så hårdt, att märken efter tre finger syntes derå. Sdn befallde angifvarne, som vore lagstadge tjenare hos honom, gå ut, hvilket också efterkoms. En lördag derförut hade sdn kastat en sinkbytta i hudvudet på Maria Andersson [skall vara Andersdotter], deraf två kulor uppkommit, samt åtskilliga gånger dessutom våldfört sig å henne. Sistlidne sommar hade sdn äfven slungat ett rep om hennes hals och dymedels förorsakat märken derå; och

2. Carolina Edwardsdotter: att sdn så våldfört sig emot henne, som Maria Andersdotter härofvän omnämnt.

Sedan åklagaren och angifvarne antydt, att de yrka ansvar å sdn för att det våld, han, efter hvad härofvän berättats, emot angifvaren utöfvat, förnekar sdn, att han på något sätt förgripit sig på angifvarne.

Med anledning häraf anhåller åklagaren om vittnesförhör med Carl Vilhelm Ågren i Råsshult och Hans Martin Johannesson eller Johansson i Frosshult under Dyne.

Sdn anmärker såsom jäf emot Ågren, att denne är hans lagstadge tjenare från sistlidne vår till den 24 nästa Oktober, hvilket förhållande jemväl af Ågren vitsordas; men förklarar emellertid sdn nu, att han tillstödjer Ågren trots jäfvet att på ed vittna i målet, deremot Ågren ej har något att invända.

I meddelat beslut tillåter HRn, när sdn efterskänkt sin jävsrätt på grund af tjenstehjonsförhållande, Ågren höras på ed i målet.

Som jäf i öfrigt ej förekomma, få vittnena aflägga sanningseden, varnas för dess missbruk, höras en i sänder och berätta:

1. Ågren: att sdn kom efter angifvaren Maria Andersdotter till det rum, der angifvaren Carolina Edwardsdotter låg, hvilket hade sin belägenhet intill det rum, der vt, vt Johannesson och rättaren Johannes Petersson lågo. Angifvarne skreko vid tillfället derinne, och sdn var förargad öfver, att Maria Andersdotter gått dit, när hon skulle ligga i andra boningshuset der hon hade sitt rum. Något våld emot angifvarne såg vt sdn icke utöfva. Sdn var rusig. Angifvaren Maria Andersdotter begaf sig genom det rum, det vt låg, ut,

åtföljd af sdn. Vid ett annat tillfälle i sommar hade sdn i berusadt tillstånd kastat ett rep kring Maria Andersdotters hals, men å denna hade vt ej sett några märken deraf. Rätt ofta kommer sdn hem i berusadt tillstånd samt kör då ut hustru, barn och tjenstehjon från sitt hus; och

2. Johannesson: att sdn, på sätt Ågren intygat, inkommit berusad och begifvit sig ut ur det rum, der angifvarne lågo. Angifvarne skreko och begåfvo sig ut genom det rum, hvarest vittnena och Johannes Petersson lågo, dervid Maria Andersdotter ej kunde anses klädd, enär hon hade på sig endast en kjol och en tröja, såvidt vt såg. Sdn yttrade, att Maria Andersdotter ej fick ligga i det rummet och störa folket. Man hade för vt berättat, att sdn brukade emellanåt hemkomma berusad samt då köra ut hustru, barn och tjenstehjon från sitt hus.

Upprepadt och vidkändt.

Vittnena, af hvilka Ågren har hit två mil och Johannesson en mil, tillerkännas på begäran godtgörelse förskottsvis af allmänna medel med en kr 50 öre i dagtraktamente samt reseersättning enligt lagen den 4 Juni 1886.

Sdn säger, att han icke har någon anmärkning emot de idag aflagda vittnesberättelser. Åklagaren och angifvarne anhålla om uppskof med målet för att inkalla Olof Svensson i Norr Ytten och Johannes Petersson i Frosshult såsom vittnen deri, hvaremot sdn icke har något att invända.

Beslut

afsagdt den 12 November 1889

Målet uppskjutes till andra rgsdagen af 1890 års lagtima Winterting i häradet, då i åklagarens närvaro angifvarne, om de då nödigt akta, samt sdn vid vite af 25 kronor åter skola komma tillstädes, åklagaren med bevisning försedd.

v281433.b4990

1890 den 5 Februari

No 36

Då för fortsatt handläggning uppropas det från nästlidet ting under No 40 i Dbn antecknade, till denna rättegångsdag hänskjutna mål emellan herr Kronofogden vice Häradshöfdingen S Ljunggren, åklagare, pigorna Maria Andersdotter i Dyne och Carolina Edvardsdotter i Wahlbäck, angifvare, samt Landtbrukaren Nils Hansson i Dyne, sde om ansvar för misshandel, inställa sig angifvarne och sdn personligen samt åklagare Krlmn F W Bendroth, hvilken för sin behörighet inlemnar Ljunggrens skrivelse den 27 sistlidne Januari att föra Ljunggrens talan i målet.

På ordförandens fråga, om sdn erkänner, att han utöfvat något våld, yttrar sdn, att han ej vill erkänna, om han ej härom genom vittnen öfverbevisas; och då ordföranden allvarligen tillhåller sdn att, derest han vet sig hafva utöfvat något våld emot angifvarne, öppet erkänna det, enär han hade skyldighet dertill, äfven om någon öfverbevisning ej kunde åstadkommas, förklarar sdn, att ordföranden "skällde på honom".

Sedan detta antecknats till protokollet, skrattar sdn; och då ordföranden med anledning häraf tillsäger sdn att förhålla sig skickligt inför Rätten, yttrar sdn ironiskt: "tackar så mycket för underrättelsen".

Härefter anhåller åklagaren om vittnesförhör med instämnda Gerda Carlsson i Halsängen, Simon Börjesson i Yöseröd och Adolf Johansson Kron under Stene, hvilka, ojäfvade befunno, få aflägga sanningseden, varnas för dess missbruk samt berätta vid särskilda förhör:

1. Gerda Carlsson: att sdn vid ett tillfälle under sommaren år 1888 inne i sdns hus kastat en käpp efter angifvaren Maria Andersdotter, emedan sdn ej ville, att Maria Andersdotter skulle sopa i rummet, då sdn låg der. Vt iakttog ej, om käppen träffade Maria Andersdotter. Vid ett annat tillfälle, en natt samma år hade sdn lagt sig i sin säng hos Maria Andersdotter, under yttrande att han skulle kasta ut henne genom ett fönster. Vt minnes ej, om Maria Andersdotter, då sdn lade sig i sängen, låg deri eller satt på sängkanten, men Maria Andersdotter skrek emellertid och ville ur sängen, hvilket dock ej lyckades. Vt hörde henne skrika en lång stund, men somnade derefter och såg först på morgonen derpå Maria Andersdotter komma upp ur sängen. Sdns hustru hade ej varit hemma den natten, och ej någon annan än vt hade åsett sdns beteende mot Maria Andersdotter. En gång under nämnda sommar hade sdn, efter det hon i sitt kök öppnat en kran, så att vattnet derigenom flöt ut på golvet, med våld tagit Maria Andersdotter och fört henne in i ett annat rum samt lagt henne i en säng och kvarhållit henne der en stund. Sdn hade sjelf lagt sig i sängen. Dörren emellan köket och rummet var öppen. Vt hade gått derin samt sett sdn och Maria Andersdotter ligga i sängen. Sdn hade vid omvittnade tre tillfällen varit mer eller mindre berusad. I berusadt tillstånd brukade sdn vara våldsam jemväl emot sin hustru. I nyktert tillstånd vore han foglig, och vt hade ej sett sdn såsom mycket våldföra sig emot Maria Andersdotter. Vt vet ej, om sdn utöfvat något våld emot angifvaren Carolina Edwardsdotter.

2. Simon Börjesson: att sdn vid ett tillfälle i sistlidne April månad tilldela angifvaren Maria Andersdotter ett slag med en bundt läder samt dermed träffat henne å axeln eller i hufvudet. Maria Andersdotter hade i följd af ågångna våldet gråtit. Sdn hade derförut skickat henne till Hans Olsén på Stene med begäran, att Olsén skulle infinna sig hos sdn. Maria Andersdotter återkom med det besked, att Olsén ej ville komma. Deraf blev sdn uppretad och tillsade henne att ännu en gång gå i samma ärende till Olsén; men då Maria Andersdotter härtill svarade, att det ej tjenade något till att åter gå till Olsén, hade sdn tilldelat Maria Andersdotter omvittnade slaget. Sdn var vid tillfället öfverlastad och brukade i rusigt tillstånd vara våldsam. Såsom nykter vore han fredlig. Vt vet ej, om sdn våldfört sig å angifvaren Carolina Edwardsdotter.

Då ordföranden efter antecknandet häraf tillspörjer sdn, om han har någon fråga att genom ordföranden framställa till vittnet Börjesson, lemnar sdn endast det svar, att vt bör tillspörjas, om vt vet att sdn någonsin är nykter; hvilket anmärkes, hvarefter förhöret fortsattes med:

3. Kron: att sdn vid två tillfällen under tiden den 7 November 1888 till den 19 eller 20 sistlidne April våldfört sig å angifvaren Maria Andersdotter. Första tillfället stod Maria Andersdotter vid en sdn tillhörig ugn och bakade bröd, dervid sdn tillsade henne att upphöra härmed; men Maria Andersdotter ej genast hörsammade, tilldelade sdn henne ett slag med ett par vedstickor, så kallade lysingar, i hufvudet. Maria Andersdotter hade då skrikit till och gått från ugnen. Andra tillfället hade sdn i sitt kök gifvit henne ett slag på axeln men vet ej anledningen dertill. Sdn var öfverlastad vid det tillfället. Vid ett af omvittnade tillfällen hade sdn gifvit henne en femkrona under yttrande: "det är väl synd om dig ändå". Vt minnes ej, om sdn var öfverlastad vid först omnämnda tillfället. I beru-

sadt tillstånd är sdn stundom våldsam, men i nyktert tillstånd regäl. Vt vet ej, om sdn utöfvat något våld emot angifvaren Carolina Edwardsdotter. Upprepadt och vidkändt. Vittnena, som uppgifver sig hafva hit en mil, tillerkännas godtgörelse förskottsvis af allmänna medel med en krona 50 öre hvar i traktamente för en i vittnesärendet tillsatt dag samt dessutom reseersättning enligt lagen den 4 Juni 1886.

Sdn säger till en början, att han ej kan yttra sig öfver vittnesberättelserna, då deri antydes, att sdn vid de omvittnade tillfällena varit öfverlastd, men förklarar sedan, att vittnena antagligen ej hafva annat att intyga, än hvad de berättat. Åklagaren och angifvarne anhåller om uppskof med målet för vittnens instämmande.

Beslut

afsagdt den 29 Mars 1890

Målet utställes att vidare härstädes handläggas å andra rgdagen af nästa lagtima ting i häradet, då, i åklagarens närvaro, angifvarne, om de så nödigt akta, samt sdn, vid vite af tjugofem kronor, åter skola sig infinna, åklagaren beredd att visa, att han till dagen instämt de vittnen i målet, hvilka han deri vill hafva afhörda.

v281433.b5690

1890 den 20 Maj

No 25

Wid upprop för fortsatt handläggning af det från sistlidet ting under No 36 i dbn antecknade, till denne rggsdag hänskjutna mål emellan hett Kronofogde, vice Häradshöfdingen S Ljunggren, åklagare, pigorna Maria Andersdotter i Dyne och Carolina Edvardsson i Wahlbäck, angifvare, samt Landtbrukaren Nils Hansson i Dyne, sdn, om ansvar för misshandel, inställer sig i målet såsom åklagare Kronofogden Ljunggren, men angifvare och sdn låta sig icke afhöra.

Ljunggren öfverlemnad målet i befintligt skick till afgörande, yrkar ansvar å sdn enligt förekommen bevisning och förpligtelse för honmom att utgifva det vite, han försuttit genom sitt uteblifvande från Rn denna dag.

Det tillkännagifves, att besked får afvaktas vid tingets slut.

Utslag

afsagdt den 25 Juli 1890

Jemte det sdn fälles för det han utan anmäldt förfall uteblifvit i målet den 20 Maj 1890, att utgifva derfor stadgadt vite tjugofem kronor, Konungens ensak, deraf dock åklagaren, Kronofogden S Ljunggren undfar häften, finner HRn, på grund af de i målet afgifna vittnesberättelser, och då sanning emot sdns nekande icke annorledes kan utrönas, skäligt, i förmågo af 17 kapitlet 29§ rättegångsbalken, förelägga sdn att, om han det förmår, inför HRn svärja och betyga vid Gud och Hans Heliga Evangelium: om han icke, på sätt vt Gerda Carlsson intygat, en natt under år 1888, sedan sdn emot angifvaren Maria Andersdotter vilja lagt sig hos henne i en säng, genom våld eller hot tvingat henne ligga qvar; att han icke, såsom samma vittne berättat, vid ett annat tillfälle år 1888 från sitt kök med våld fört angifvaren Maria Andersdotter in i ett annat rum i en säng och der tvingat henne ligga en stund hos sig; att han icke vid det af vt Adolf Johansson Kron omförmälda tillfället, då angifvaren Maria Andersdotter stod vid en ugn och bakade bröd, tilldelat henne ett slag i hufvudet med ett par vedstickor, så kallade lysingar; att han icke enligt samma vts berättelse vid ett annat tillfälle i sitt kök tilldelat

angifvaren Maria Andersdotter ett slag på axeln; att han icke, på sätt vt Simon Börjesson intygat, vid ett tillfälle i April månad år 1889 tilldelat angifvaren Maria Andersdotter ett slag å hennes axel eller hufvud med en bundt läder; att han icke, såsom vt Carl Vilhelm Ågren berättat, vid ett tillfälle sommaren 1889 slungat ett rep omkring angifvaren Maria Andersdotters hals; men på denna edgång, som sdn får efter befogenhet i dess helhet eller delvis fullgöra, lemnas sdn tid att sig betänka till första rggsdagen af nästa lagtima Hösteting i häradet, dit målet för sådant ändamål uppskjutes och då sdn, i åklagarens och angifvarnes närvaro, skall personligen sig inställa, vid äfventyr att eljest anses hafva åten brustit, dervid det åligger sdn, om han vill åten gå, att vid vite af femtio kronor vara försedd med sin själasörjares bevis om fräjd och kristendomskunskap samt derom att han, försedd med protokollen i målen, samt en månad före edgångsdagen och sedan, så ofta det påfordras, inställt sig hos själasörjaren för erhållande af undervisning om edgångs vigt och vådan af mened; hvarefter och sedan sig visat, om sdn åten går eller deråt brister, HRn vill vidare i målet sig utlåta.

v281433.b6560

1890 den 24 September

No 13

Till följd af HRns beslut under No 25 i Dbn vid sisda ting uppropas nu till vidare handläggning derifrån till denna dag uppskjutna målet emellan Hr Kronofn S Ljunggren, Åkl, pigorna Maria Andersdotter i Dyne och Karolina Edwardsdotter i Wahlbäck, angifvare, samt landbrukaren Nils Hansson i Dyne, sde om ansvar för misshandel, och tillstädeskomma härvid pne personl., sdn med förklarande, att han nog kan svära honom ådömda värjemålseden, om han får, men är icke försedd med något prestbevis, emedan han icke hade sig bekant, att han behöfde inställa sig hos sin själasörjare för att erhålla undervisning om edgångs vigt.

Åkl. upplyser, att sdn icke löst HRns protokoll och utslag för sista ting, hvarefter sdn anhåller om uppskof för att taga del af HRns edgångsbeslut, som han på fråga medgifver sig icke hafva efterhört.

Åkl öfverlemnar målet till pröfning och yrkar bifall till åtalet, då sdn icke fullgjort den honom ådömda edgången.

Utslag

afsagdt den 5 November 189

Då sdn, som förklarat sig vilja gå den honom ådömda värjemålseden, försummat att ställa sig till efterrättelse de af HRn i sammanhang med edgångsbeslutet meddelade föreskrifter för beredelse till edgången samt således icke heller kunnat förete sin själasörjares bevis om fräjd och kristendomskunskap, fälles sdn att utgifva det derigenom försutna vitet femtio kronor, Konungens ensak deraf Herr Kronofogden Ljunggren, såsom åklagare, undfår hälften. Och varder emellertid målet ytterligare uppskjutet till 1sta rättegångsdagen af nästa lagtima ting i häradet, då parterna skola åter härstädes möta, sdn personl. vid äfventyr att eljes anses hafva brustit åten vid sista ting honom ådömda edgången, hvarjemte det åligger sdn vid 50 kr vite, att jemväl i öfrigt ställa sig till efterrättelse hvad HRn i dess utslag vid sista ting föreskrifvit.

v281434.b240

1891 den 3 Februari

No 12

Då för fortsatt handläggning uppropas det från nästlidet ting under No 13 i Db antecknade, till denna rättegångsdag hänskjutna mål emellan Herr Kronofogden S Ljunggren, åklagare, pigorna Maria Andersdotter i Dyne och Karolina Edwardsdotter i Wahlbäck, angifvare, samt landtbrukaren Nils Hansson i Dyne, sdn angående ansvar för misshandel m.m. tillstädeskommer, i åklagarens närvaro, för sdn, på grund af rättegångsfullmakt in blanko för innehafvaren, häradsstjenaren C A Olsson i Strömstad, hvilken tillkännagifver, att sdn icke vill gå den honom ådömda värjemålseden, men att han uppgjort förlikning med angifvarne äfvensom till åklagaren utbetalat de vittneslöner, som blifvit af allmänna medel tillerkända de i målet afhörda vittnena.

Åklagaren, som företer en af Maria Andersdotter för innehafvaren utfärdad rättegångsfullmakt in blanko, vitsordar riktigheten af hvad sdeombudet sålunda uppgifvit, men fullföljer åtalet beträffande den mot Maria Andersdotter utöfvade misshandel, i hvilket afseende ansvar yrkas å sdn enligt förebragt bevisning äfvensom förpligtelse för honom att utgifva det af HdsRätten i dess edgångsutslag stadgade vite hvarefter och då något vidare icke förekommer, HdsRn förständig, att utslag i målet skall vid tingets slut meddelas.

Utslag

afsagdt den 25 Mars 1891

Som sdn förklarat sig icke vilja fullgöra den honom förelagda edgång, och vid sådant förhållande tillämpning icke lagligen kan ega rum af det vite, HRn stadgat för sdns försummelse att efterkomma sdn, endast med hänsyn till edgångens begående, meddelade föreskrifter, varde åklagarens yrkande i denna del lemnat utan afseende; men, då sdn, genom sitt bristande åt den honom ådömda edgången, är lagligen förvunnen att, under år 1888 och 1889, hafva ej mindre, tvenne särskilda gånger, meddelst våld och hot kvarhållit angifvaren Maria Andersdotter mot hennes vilja hos sig i en säng, dit Maria Andersdotter vid ett tillfälle jämväl blifvit af sdn med våld buren, än äfven vid fyra olika tillfällen, dels slagit, dels annorledes lindrigare misshandlat Maria Andersdotter, pröfvar HRn rättvist döma sdn, i förmågo af 15 Kap 22§ och 4 Kp 2§ Strafflagen, att för det han, på berörde sätt, tvenne gånger utan laga rätt utöfvat tvång genom våld och hot mot Maria Andersdotter, böta för varje sådan tvångshandling, 30 kr till Kronan samt med stöd af 14 Kap 13§ och 4 Kap 2§ Strafflagen, att för den mot Maria Andersdotter fyra särskilda gånger upprepade uppsåtliga misshandel, hvarå dock veterligen ingen skada följt, böta, för hvarje gång sådant brott, 10 kr till Kronan, eller för samtliga de bedömda brotten tillhopa 100 kr.

Enär icke styrkt blifvit, att sdn å åtalade hänseenden förgripit sig å angifvaren Karolina Edwardsdotter, varder åtalet härutinnan ogillat.

Som åklagaren vitsordat sdns uppgift, att de vittneslöner, HRn tillerkänt de i målet afhörde vittnen, blifvit af sdn till åklagaren guldne, erfordras icke, beträffande denna del af målet, något HRns yttrande.